

Yttrande över remiss från Havs- och vattenmyndigheten gällande ändring av föreskrifterna HVMFS 2019:25 samt HVMFS 2015:26 samt ny vägledning om övervakning av ytvatten

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) tillstyrker i huvudsak förslagen i remissen.

Generella synpunkter

Havs- och vattenmyndighetens samråd om ändringar i HVMFS (2015:26) Dnr 2024-000123:

SLU tillstyrker i huvudsak förslagen i remissen som gäller paragrafdel HVMFS: 2015:26. SLU anser att det vore lämpligt att nämna det nationella stationsregistret under denna paragraf. Registret finns omnämnt i konsekvensutredningen, men det vore bra om registret i alla fall är omnämnt i den reviderade föreskriften. SLU vill även framföra synpunkter på vissa delar som enligt vår bedömning behöver förtydligas eller omarbetas. Se bilaga 6, svarsmall, flik Paragrafdel HVMFS 2015_26.

Havs- och vattenmyndighetens samråd om ändringar i HVMFS (2019:25) Dnr 2025-003172:

SLU tillstyrker i huvudsak förslagen i remissen som gäller paragrafdel HVMFS: 2019:25. Samtidigt vill SLU framföra synpunkter på vissa delar som enligt vår bedömning behöver förtydligas eller omarbetas. Se bilaga 6 svarsmall, flik Paragrafdel HVMFS 2019_25. Vidare bedömer SLU att konsekvensutredning, HaV 2025-003172, skulle vinna på en genomgripande korrekturläsning och

klarspråkgranskning. Den språkliga utformningen försvårar i delar förståelsen av innehållet och riskerar att skymma de sakliga frågeställningarna och slutsatserna varför en bedömning av denna del är svår att göra. Slutsatser som presenteras följer heller inte logiskt den föregående texten som beskriver situationen. Se bilaga 6, svarsmodell, flik Konsekvensutredningar för fler specifika kommentarer.

Bilaga 2, kap 5 och 6 (försurning)

SLU anser att det bör förtydligas att det går bra att använda summan av NO₂ och NO₃ vid beräkningarna. I bedömningen anges "NO₃", medan "NO₂-N" är den vanligaste analysparametern i landet och schablonmässigt kan man anse att den absolut största andelen är just NO₃.

SLU anser även att det på lämpligt sätt bör framgå att den vanligaste enheten är NO₂-N, dvs kvävedelen och då som µg/l, vilket måste omvandlas till ekv/l.

SLU vill i detta sammanhang även markera att det finns en risk för att omvandlingsfel i beräkningarna då man använder µekv/l, medan de data för t ex SO₄ som kan erhållas från datavärden anges som mekv/l. Om det anses vara viktigt att minimera denna risk så bör Havs- och vattenmyndigheten överväga att ge datavärden i uppdrag att även erbjuda data för de i föreskriften använda analysparametrarna i enheten µekv/l.

Bilaga 5, Kap 2. Punkt 2.2 (s 9)

SLU anser att ordet "djup" behöver behållas för att den förändrade texten under den femte punkten ska bli förståbar.

SLU anser att hänvisningen till Helcom Combine Manual bör ersättas med något mer aktuellt. Helcom har under 2025 gått igenom samtliga övervakningsmanualer och vid behov reviderat dessa. I samband med detta arbete så har det beslutats att den gamla Combine Manual (senast uppdaterad 2017) kommer att upphöra.

Bilaga 2. Konsekvensutredning, HaV 2025-003172 (gällande HVMFS 2019:25).

Avsnitt 2.1, andra stycket.

SLU föreslår att texten "*Det har på senare år framkommit att försurningsåterhämtningen i flera vatten nästan avstannat och återhämtningen beräknas ta mycket längre tid än vad som tidigare ansetts.*" ersätts med "*Det har på senare år framkommit att många vatten har återhämtat sig från försurningen. I de vatten som fortfarande är försurade har återhämtningen planat ut och förvänta ta mycket lång tid.*", vilket är en mer korrekt beskrivning.

Kapitel 3.1 1:a stycket:

Texten lyder: Efter svårigheter att tillämpa fysikalisk-kemiska bedömningsmetoden i kalkade vatten bestämde länsstyrelserna att dessa vatten istället skulle expertbedömas som försurade.

SLU påpekar att den ”expertbedömning” som syftas till är inte godkänd enligt vattendirektivet eftersom det krävs att expertbedömningar ska baseras på mätdata. De underlag man idag använder för beslut om fortsatt kalkning i vatten som klassas som icke försurade enligt nuvarande förordning saknar dokumentation och riktlinjer. Det gör det också omöjligt att utvärdera om kalkningsverksamhetens bedömningar är mer relevant och tillförlitlig än den som baserar sig på mätdata och vetenskapligt erkända modeller.

Kapitel 3.1.1.

SLU framhåller att den angivna beräknade nyttan som baserar sig på betalningsviljan är inte relevant för försurnings-sammanhang eftersom betalningsviljan var oberoende av motivet för kalkningen. Det är troligare att betalningsvilja då motiveras av att man vill ha ”ett bra fiske” och inte för att uppfylla miljömålen. Undersökningen visar på att om kalkningsverksamheten motiveras av samhällsnyttan för fritidsfisket vore det enkelt att finansiera den med frivilliga avgifter eller fiskekort. En sådan verksamhet skulle dock kräva undantag från vattendirektivets krav på god status i de fall man kalkar naturligt sura vatten som fiskefrämjande åtgärd.

Kapitel 4.1.4

SLU påpekar att det saknas ett scenario där de **nuvarande** bedömningsgrunderna får fullt genomslag för kalkningsverksamheten.

Kapitel 8.1.6 andra stycket

SLU föreslår att texten ”*Den nya bedömningsgrunden indikerar att vissa delar av det pågående skogsbruk orsakar försurningsproblem och inte de historiska utsläppen.*” ersätt med ”***Både de nya och de gamla bedömningsgrunderna indikerar att vissa delar av det pågående skogsbruket orsakar försurningsproblem och inte de historiska utsläppen.***”. Eftersom det är samma modell som ligger till grund för de olika versionerna av bedömningsgrunder borde resultatet bli detsamma. SLU anser därmed att stycket inte är relevant för konsekvensanalysen. Om meningen ändå ska kvarstå så måste den dock skrivas om så att den blir tydligare och även grammatiskt korrigeras för att öka förståelsen för vad som egentligen avses.

Kapitel 9.1.1 Sista stycket

I texten anges att ”*För en sådan uppföljning räcker det med en mindre omfattande vattenkemisk övervakning (inkluderande pH, Ca, Mg, alkalinitet, TOC).*”

SLU vill i detta sammanhang framhålla att den ökade kostnaden för att även analysera K, Na, SO₄ och Cl för att kunna genomföra en försurningsbedömning är försumbar i förhållande till kostnaden för provtagning och den föreslagna analysen.

Kapitel 11.1 andra stycket

I texten anges ”Personer som konsumerar insjöfisk kan också komma att öka sitt kvicksilverintag vid minskad kalkning. Mätdata från IKEU-programmet har visat att kalkning av sura sjöar ger lägre halter av kvicksilver i fisk. I kalkade sjöar har därför abborre och gädda lägre halter av kvicksilver än i sura sjöar. (Havs- och vattenmyndigheten ”Sötvatten 2016”, sid 36). Rapporten undersöker inte hälsoeffekter utan konstaterar endast högre halter i fisk.”

SLU anser att det är viktigt att poängtera att det sannolikt inte är kalkningen i sig som eventuellt skulle minska kvicksilverhalterna i fisk, utan det är troligare att den totalt sett ökade biomassan i systemet som en följd av kalkningen kan medföra en så kallad biologisk utspädning genom att mängden kvicksilver ska fördelas på en större biomassa med lägre halter som följd.

Kapitel 12

I kapitlet saknas en beskrivning av kalkningens klimatpåverkan som kommer minskas om förändringen genomförs. Kalkningens klimatpåverkan består av:

- Förbränning av fossila bränslen vid brytning, transport och spridning av kalk
- Frigörelse av koldioxid då kalken reagerar med syran i vattnet
- Ökad nedbrytning och frigörelse av koldioxid från torv då våtmarker kalkas.

Kapitel 12.1 andra stycket

I texten anges att ”Att avsluta kalkningar i ett åtgärdsområde behöver oavsett vara ett välgrundat och långsiktigt beslut då det i många fall inte är reversibelt, samt att de redan investerade offentliga kalkningsmedlen i åtgärdsområdet riskerar bli värdelösa”.

SLU vill i detta sammanhang lyfta att våra erfarenheter visar att avslutad kalkning under nuvarande depositionstryck ger små och långsamma förändringar och därmed inte är irreversibla. Även beslutet att fortsätta kalka ett vatten som bedöms vara icke försurat under mycket lång tid behöver vara ett välgrundat och långsiktigt beslut eftersom man riskerar att i onödan lägga pengar på att bibehålla ett onaturligt ekosystem.

Gällande meningen *"Här gäller att för de naturgivna förhållanden som naturlig surhet behöver bevarandeplanerna utgå ifrån och anpassas efter."* är svår att förstå och behöver förtydligas

Havs- och vattenmyndighetens samråd om Vägledning övervakning (HVMFS 2015:26):

SLU tillstyrker i huvudsak förslagen i remissen. Samtidigt finns synpunkter på vissa delar, avseende såväl sakfrågor som språklig utformning.

Granskningen har huvudsakligen avgränsats till de delar av remissen som bedöms vara särskilt relevanta för vårt verksamhetsområde.

Detaljerade kommentarer och förslag på förtydliganden lämnas i bilaga 7.

Specifika synpunkter

Se även bilaga 6 (svarsmall) och bilaga 7.

Beslut om detta yttrande har fattats av dekan Noél Holmgren efter föredragning av koordinator Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av miljöanalytiker Mikael Andersson, forskare Kerstin Holmgren och forskare Joacim Näslund samtliga vid institutionen för Akvatiska resurser och senior miljöanalysspecialist Lars Sonesten och docent Jens Fölster båda vid institutionen för Vatten och miljö.

Noél Holmgren

Linda Ferngren